

**A MEZŐGAZDASÁG SZEREPÉNEK VIZSGÁLATA JÁSZFÉNYSZARU VÁROS
GAZDASÁGÁBAN**
ANALYSIS OF THE AGRICULTURAL POSITION OF JÁSZFÉNYSZARU'S ECONOMY

Illés Gergő¹, Némedi-Kollár Kitti²

¹egyetemi hallgató, ²adjunktus
Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
E-mail: illesgergo716@gmail.com; kollar.kitti@gtk.szie.hu

Összefoglalás

Jászfényszaru, napjaink egyik legkeresettebb erőforrásával, iparral rendelkezik. Az agrárjellegű terület hasznosítása hosszú múltra tekint vissza, azonban napjainkban a település életét alapjában meghatározó tényezővé az ipar nőtte ki magát. Az jelentős mértékű ipari koncentráció miatt a térségben munkaerőhiány jelentkezik, amely mezőgazdasági foglalkoztatásra is kihat (Lengyel, 2010). A mezőgazdasági vállalkozások száma csökkenő tendenciát mutat, de a termelés új elemként jelenik meg a szociális foglalkoztatásban.

Abstract

Jászfényszaru has one of the most important today's resources, it has industry. However, the utilization of agricultural land has a long history in the settlement, but nowadays the industry basically determines the life of the small town. The significant industrial concentration resulting labor shortages, which also affects the agricultural employment. The number of agricultural companies is showing a declining trend, but the production of social employment has appeared as a new element in the system.

Kulcsszavak: mezőgazdaság, Jászfényszaru; szociális foglalkoztatás, gazdaság

JEL besorolás: R11

LCC: S21-400.5

Bevezetés

Egy 2016-ban elkészített Jászfényszarui térgazdasági vizsgálat, valamint új információk beemelése jó alapot szolgál a település mezőgazdaságának a település helyi gazdaságán belüli jelenlegi helyzetének bemutatására.

A vizsgált település bemutatása

Jászfényszaru az Észak-Alföld régió nyugati részén elhelyezkedő Jász-Nagykun-Szolnok megyében fekszik. Az ország szívében találunk egy viszonylag homogén területet, a Jászságot és közösségét, a jászokat. A Jászság, mint önálló tájegység, az egykor Jászberényi kistérséggel megegyező földrajzi térben helyezkedik el. Legújabb közigazgatási berendezkedést követően a tájegységet két részre osztották, Jászapáti-, illetve Jászberényi járásra. A vizsgált település, Jászfényszaru utóbbi közigazgatási egység része.

A település elhelyezkedése kedvező. Az M3-as autópálya hatvani csomópontja 12 kilométerre található, amely 2014-ben teljes felújításon esett át, amely következtében Budapest elérhetősége jóval egyszerűbb, biztonságosabb és gyorsabb lett. A járásközpont Jászberény 20,

település közé sem, amelyek azok a települések, ahol a munkanélküliségi ráta meghaladja az országos átlag 1,75-szeresét (TeIR-Helyzet-tér-kép, 2016).

Anyag és módszer

A kutatás Magyarország keleti országrészének közepén zajlott a 2015 és 2017 között. A vizsgált település Jászfényszaru, a kutatás alapjául szolgáló dolgozat adatokat tartalmaz az 1960-as évektől egészen 2017-ig.

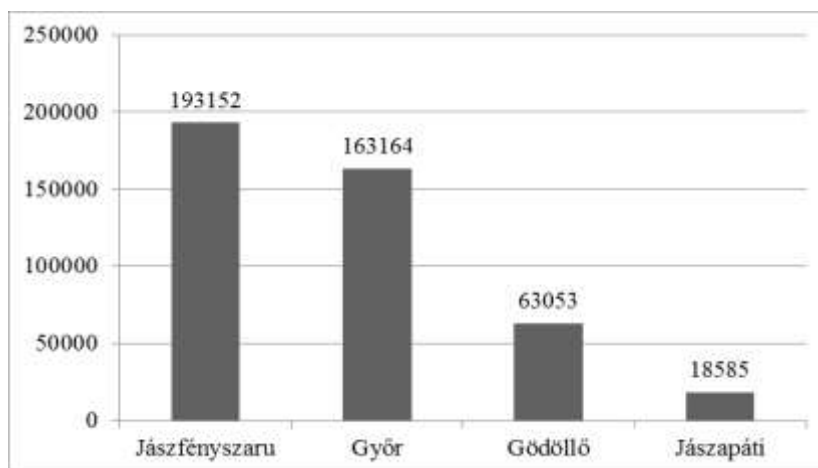
A kutatás alapjául szolgáló dolgozat kutatási részében többféle módszert alkalmaztunk, többek között dokumentumelemzést, mélyinterjút, illetve SWOT analízist. Az ábrákat a Központi Statisztikai Adatbázis Népszámlálási-, Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer-, valamint Helyzet-Tér-Kép adatbázisai alapján állítottuk össze. Dokumentumelemzést végeztünk a település Integrált Városfejlesztési Stratégiáján (2015-2030), mélyinterjút készítettünk Jászfényszaru polgármesterével, az Önkormányzati Hivatal pénzügyi osztályvezetőjével, és a projektiroda vezetőjével. A SWOT elemzés elkészítésekor 6 szereplőt vontunk be, az önkormányzat, a vállalkozói, a gazdálkodói és a civil szektor részéről. Ezen módszerek komplex alkalmazásával jutottunk egy széles információbázisra alapuló tanulmány elkészítésére, melynek jelen tanulmány egy szeletét tartalmazza.

Eredmények

A fő erőforrás: Az ipar

Annak ellenére, hogy a település gazdaságának alapját adta a mezőgazdasági termelés az ipar terjedésével változások indultak meg Jászfényszarun. A folyamat első mérföldköve a szövetkezeti tulajdonú kalapgyár létrehozása volt 1969-ben. A második lépés azonban alapjaiban meghatározta, és napjainkban is meghatározza a kisváros fejlődési pályáját. Ez az Orion televíziógyár létrejötté 1983-ban. A politikai változásokkal egyben a vállalat privatizációjára is sor került. A Samsung első multinacionális vállalként jelent meg az országban. 1990-ben 50 százalékos tulajdonrészt szerzett az Orion gyárból, majd a jövőbeli lehetőségeket látván 1992-ben végleg megszerezte a vállalatot. Az Önkormányzat 1998-ban -köszönhetően a Samsung stabilitásának, és folyamatos fejlődésének-, Ipari Parkot alapított bevonva abba a Samsung Electronics Magyar Kft.-t és a környező területeket. A beszállítói háttér letelepedése és erősödése fejlesztéseket generált az ipari területen. Az Ipari Parkot üzemeltető Jászfényszarui Ipari Centrum Kft. (JIC Kft.) elkezdte kiépíteni az alapvető infrastruktúrát és szolgáltatásokat. Négy évvel a JIC Kft. létrejöttét követően egy szolgáltató központ került kialakításra az Ipari Park területén, így fizikailag is elérhetővé vált az üzemeltető a területen. 2014-ben a Samsung Electronics Magyar Kft. termelés bővítését tűzte ki zászlajára, új gyáregység építésébe kezdett. Ezzel párhuzamosan egy 440 millió forintos komplex fejlesztés valósult meg az Ipari Parkban, amely során Vállalkozói Ház létesült irodákkal, termelő egységekkel, étteremmel és rekreációs térrel. Ezen felül új raktárépülettel és termelőcsarnokkal is bővült a JIC Kft. Napjainkban 34 termelő és szolgáltató vállalkozás körülbelül 3500 munkavállalót foglalkoztat az Ipari Park területén. Szintén említést érdemel, hogy 2015-ben második alkalommal választották Jászfényszaru Ipari Parkját az ország legjobb Ipari Parkjává, valamint a település gazdaságában új mérföldkö lehet, hogy egy újabb multinacionális vállalat a német, autóiipari ThyssenKrupp Presta Hungary Kft. Jászfényszarut választotta 30 milliárd forintos beruházása helyszínéül. A tervek szerint a vállalat 2017. közepén kezdi meg termelését és 500 új munkahelyet hoz létre (Illés, 2016).

Jászfényszaru iparüzési adóbevételei miatt stabil pénzügyi háttérrel rendelkezik. E forrásokból finanszírozni tudja a szükséges fejlesztéseket a helyi közösség számára fontos területeken, valamint képes beavatkozni a megfelelő környezet kialakítása és helyi gazdaság fejlesztése érdekében is. A következő ábra egyes települések iparüzési adóbevételeit vetíti le egy lakosra. Az összehasonlításban az egyik leginnovatívabb magyar várost (Győrt) a Szent István Egyetem székhelyét (Gödöllőt) és egy jász város (Jászapátit) hasonlítottunk össze (2.ábra).

2. ábra: Jászfényszaru, Győr, Gödöllő és Jászapáti egy lakosra vetített iparüzési adóbevétele 2014-ben

Forrás: a települések költségvetései alapján, saját szerkesztés, 2016.

Az összehasonlítás azt mutatja, hogy a települések között jelentős különbségek alakulnak ki. Jászfényszaru vezető pozícióját alacsony népességszámának és jól teljesítő iparának köszönheti (Illés, 2016).

Vissza a gyökerekhez: Mezőgazdaság

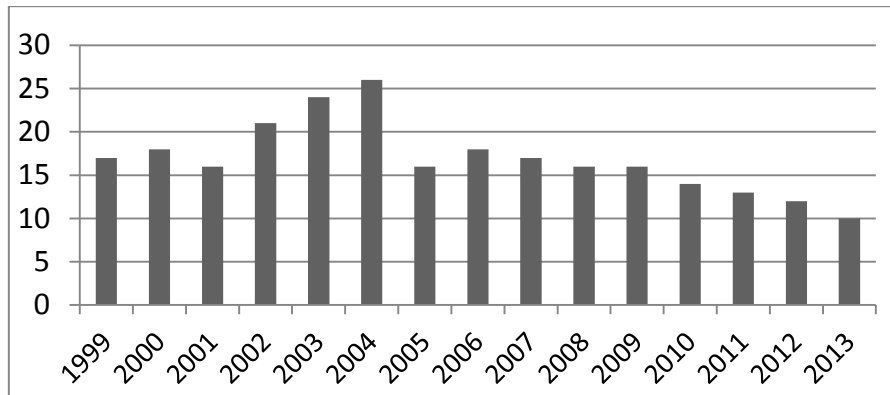
A következő bekezdésekben megpróbáljuk bemutatni a mezőgazdaság jelenlegi szerepét és jövőbeli kilátásait a helyi gazdaságban és a település életében.

A területre jellemző a talajtípusok gyakori váltakozása, ez is hozzájárul a mezőgazdasági termelés sokszínűségéhez. A legjellemzőbb művelési ág a szántóföldi növénytermesztés, az erdőgazdálkodás és a fóliás zöldségtermesztés, de kisebb volumenben a kertészet, a gyümölcsstermesztés és az állattenyésztés is fellelhető a településen.

A mezőgazdaság helyzete

A mezőgazdasági termelés jelentősége az ipar térnyerésével ugyan csökkent a helyi gazdaságban, azonban így is szerves részét képezi annak. A 3. ábrán mutatjuk be a mezőgazdasági vállalkozások számának változását. Jól látható, hogy 2004-ig egy növekvő tendencia figyelhető meg, azonban az Európai Unióhoz történő csatlakozás egy hirtelen visszaesést okozott. A következő időszakban pedig kisebb ütemben, de tovább folytatódott a mezőgazdasági vállalkozások számának csökkenése. Ez a változás magában hordozta, a mezőgazdasági foglalkoztatás csökkenését, azonban a mezőgazdaság szerepe és a termelés volumene nem változott (Káposzta et al., 2016). A csökkenés oka, ahogy az ábrán is jól láthatjuk az európai integráció, vagyis egyes jogi határainknak eltörlése volt, amely a nyitott piacával éles versenyt és egy modernizációs kényszert hozott magával. A kisebb földterülettel rendelkező gazdálkodók tőke hiányában nem engedhették meg maguknak az újabb beruházásokat, így a földterületük jelentős részét értékesítették. A gazdálkodást csak

jövedelemük kiegészítésként folytatták kisebb földterületen, jellemzően fóliasátor alatt, vagy teljesen felszámolták gazdaságukat és más területen kerestek maguknak megélhetést. A mezőgazdasági termelés így egy szűkebb csoport kezében összpontosult, akik nagyobb eséllyel veszik fel a versenyt a versenytársakkal.

3. ábra: A működő vállalkozások száma a mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban Jászényszarun 1999-2013 között (darab) 1990-2013

Forrás: TeIR – TSTAR I Helyzet-Tér-kép, saját szerkesztés 2017

Foglalkoztatási nehézségek a mezőgazdaságban

A mezőgazdasági munkákra jellemző szezonális mellett a térségben a hatalmas ipari koncentráció is okoz nehézségeket a foglalkoztatásban. A 4. ábrán láthatjuk, hogy egy 20 km-es sugarú körben 8 multinacionális-, és egy nemzeti szinten jelentősnek mondható (Jász-Plasztik Kft.) vállalat végez termelő tevékenységet és foglalkoztat sok ezer munkavállalót a területen. Ekkora mértékű koncentráció munkaerőhiányt eredményez magában az ipari termelésben is, de természetesen kihatással van a mezőgazdasági foglalkoztatásra is (Ritter et al., 2013; Káposzta, 2016).

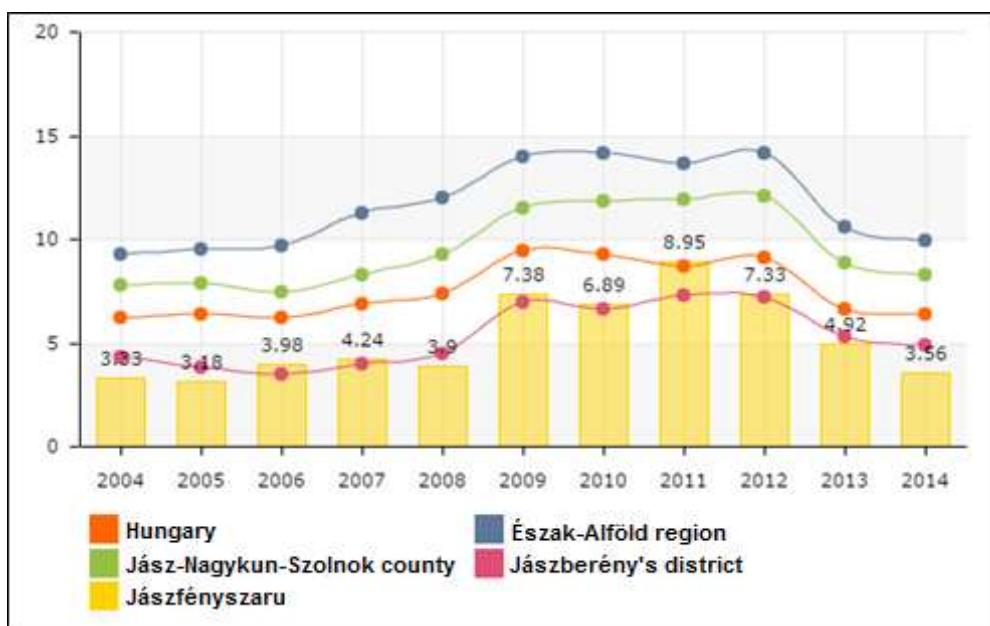

4. ábra: Ipari koncentráció a területen egy 20 kilométer sugarú körben

Forrás: A google.map képe alapján, saját szerkesztés, 2017

Ennek ellenére meg kell azt is jegyeznünk, hogy számos őstermelő tevékenykedik a földhasználat alatt, amely munka sokszor nem jelenik meg közvetlen számokban.

Annak ellenére, hogy a munkanélküliségi ráta mutat elérhető munkaerőt, jól látható módon ez az arány Jászfényszarun a legalacsonyabb tágabb környezetéhez hasonlítva. Szintén kitűnik, hogy a Jászberényi járás munkanélküliségi rátája kedvezőbb, mint az országos átlag. A jelen lévő munkanélküliség mellett azonban megjelenik az emberek hajlandóságának és képességének a kérdése is, hiszen napjainkban a területen lévő gyárakban folyamatosan érkeznek ukrán vendégmunkások.

5. ábra: A munkanélküliségi ráta Jászfényszarun és tágabb környezetében (2004-2014)
 Forrás: Lechner Nonprofit Kft. Készült TeIR-rel, 2016

Mezőgazdaság a szociális foglalkoztatásban

A közfoglalkoztatás terén áttörést jelentett a 2012-ben bevezetett járási startmunka mintaprogram. A korábbi időszakban a településen évenként 20-30 álláshelyen valósítottak meg közhasznú-, illetve közfoglalkoztatást, a helyi közmunkaprogram pedig ismeretlen volt. A startmunka bevezetésében és fennmaradásában meghatározó jelentőségű a mezőgazdasági tevékenység lehetősége, szerepe (Molnár-Kassai, 2016). Az első évben megvalósuló „mezőgazdasági” és „erdőművelés” elnevezésű két program a mezőgazdasági termelésen alapult, amelyekben összesen 12 álláslehetőséget biztosítottak, megtartva a korábban már bevált 20-30 fős közfoglalkoztatást. A kezdetben 100%-os központi támogatási intenzitású mezőgazdasági startmunka programokhoz az Önkormányzat jelentős forrást biztosított, mely forrásból 30 hektár földet, továbbá egy, a szocialista szervezetek időből megmaradt, funkcióját veszített telephelyet vásárolt, de ide sorolható két agrárvégzettségű diplomás szakember alkalmazása is (6. ábra). A saját forrás összege 2012 – 2016 közötti öt évben összesen mintegy 160 millió Ft volt, mely összeg tartalmazza a programokhoz kapcsolódó évenkénti átlagban biztosított 10 millió Ft-ot is.

A 2017.03.01-jén induló és 2019.02.28-ig tartó mezőgazdasági startmunka programban 36 főt foglalkoztatnak a következő tevékenységekben: 6 hektáron kertészet, 2,8 hektáron gyümölcs,

0,8 hektáron fóliás zöldségtermesztés, 20 hektáron szántóföldi növénytermesztés, továbbá állattartás, mely keretében 20 db sertést, 25 db birkát és 200-250 db baromfit tartanak.

A startmunkában foglalkoztatottak létszámát egyre inkább a programba bevonható álláskeresők csökkenő számához igazítják, melynek kiváltó oka az elsődleges munkapiacon jelentkező jelentős munkaerőhiány.

A megtermelt terményeket a település központjában kialakított helyi termények boltjában értékesítik.

6. ábra: Tavaszi munka az Önkormányzat mezőgazdasági telepén

Forrás: Saját fénykép, 2017

Következtetések

Jászfényszaru gazdaságának alapját az erős ipari jelenlét adja, ezért a település kedvező és stabil pénzügyi kondíciókkal rendelkezik. A kisváros sikeresen von be európai uniós és állami forrásokat, amellyel a helyi gazdaság és közösség érdekében hatékony fejlesztéseket eszközölnek.

Az európai integrációt követően számos gazdálkodó hagyott fel a kizárólagos gazdálkodással, új megélhetési lehetőségeket keresve, azonban a mai napig is jelentős azok száma, akik jövedelem-kiegészítés gyanánt egy főállás mellett folytatták a termelést.

A mezőgazdaság megerősítése és a működő tőke bevonása szükséges a helyi gazdaság diverzifikálása érdekében, valamint elvitathatatlan szerepe van az agrárjellegű területen a hagyományörzésben és a közösségépítésben betöltött szerepe ugyancsak megkérdőjelezhetetlen. (Czabadai-Káposzta, 2016).

A szociális foglalkoztatás a mezőgazdaságban egy jó kezdet lehet azon munkavállalók számára, akiknek nem volt korábban munkatapasztalata, vagy hosszabb ideje munkanélküli, de a

tapasztalt munkáltatók a helyi gazdálkodók által, más ösztönzők révén is alkalmazhatók, és az így végrehajtott program fenntarthatóvá is válhat.

Irodalomjegyzék

1. Czabadai L. – Káposzta J. (2016): A közös agrárpolitika hatásának vizsgálata a magyar agrárszerkezetre, PRO SCIENTIA RURALIS 1:(1) pp. 7-18. (2016)
2. Illés G. (2016): Jászfényszaru térgazdasági összefüggéseinek vizsgálata, TDK, illetve Szakdolgozat, Szent István Egyetem, Gödöllő, 2016.
3. Integrált Városfejlesztési Stratégia (2015): ÉrtékTérkép Gazdasági Tervező és TanácsadóKft., 2015
4. Integrated Town Development Strategy (2016): Integrated Town Development Strategy (2015-2030) of Jászfényszaru
5. Jászfényszaru Ipari Centrum Kft. (2015): A Jászfényszaru Ipari Park komplex fejlesztése, <http://www.jaszfenyszaruiparipark.hu/site/index.php?lang=2&f=291&p=691> [Letöltve: 2016. április 23.]
6. Káposzta J. (2016): Regionális összefüggések a vidékgazdaság fejlesztésében, STUDIA MUNDI - ECONOMICA 3: (1) pp. 52-61.
7. Káposzta J. – Ritter K. – Nagy H. (2016): Local Economic Development in Transition Economies: A Tool for Sustainable Development of Rural Areas In: Vasily Erokhin (szerk.) Global Perspectives on Trade Integration and Economies in Transition. 361 p. USA: IGI Global, 2016. pp. 281-298. ISBN:9781522504528
8. Lengyel I. (2010): Regionális Gazdaságfejlesztés, Budapest, Akadémiai Kiadó Zrt. 2010.
9. Molnár M. - Kassai Zs. (2016):_Social activity of rural communities in Hungary: Experiences of research camps In: The agri-food value chain: Challenges for natural resources management and society : Book of Abstracts. Konferencia helye, ideje: Nitra, Szlovákia, 2016.05.19-2016.05.20. Slovak University of Agriculture, p. 86.
10. Ritter K.- Nagy H. – Tóth T. (2013): Hátrányos helyzetű vidéki térségek és helyi fejlesztési lehetőségeik egy észak-magyarországi példán keresztül. In: Lukovics M. – Savanya P. (szerk.):Új hangsúlyok a területi fejlődésben. Szeged, JATEPress, 224-242. p. Online elérhető: <http://www.eco.u-szeged.hu/download.php?docID=40054> Letöltés dátuma: [2016.09.11]